
Analiza intervjujev s lokalnimi kmeti o upravljanju z močvirsko vegetacijo

Akronim projekta: 101114184 — LIFE22-NAT-SI-LIFE TRSCA

WP2, naloga T.2.1.i

Januar 2025

Zadnja posodobitev januar 2025

Projektni partnerji

Sofinancer

Naslov dokumenta:

Analiza intervjujev s lokalnimi kmeti o upravljanju z močvirsko vegetacijo

Organizacija in priprava dokumenta:

Notranjski regijski park
Tabor 42, 1380 Cerknica

Kontakt: info@notranjski-park.si

Podatki o financerjih:

Dokumentacija je nastala v okviru projekta **101114184 — LIFE22-NAT-SI-LIFE TRSCA**, ki ga sofinancirata Evropska unija in Ministrstvo za naravne vire in prostor.

Dokument pripravil:

Damjan Intihar

Priporočeno citiranje:

Intihar, D., (2025): Analiza intervjujev s lokalnimi kmeti o upravljanju z močvirsko vegetacijo.
Notranjski regijski park, Cerknica. 17 str.

Kazalo vsebine

1. Namen izvedbe intervjujev	5
2. Način izvedbe intervjujev	5
2.1. Intervjuvanci in njihova struktura	5
3. Rezultati in analiza intervjujev	5
3.1. Prvo vprašanje - Približna velikost trenutne obdelovalne površine na Cerkniškem jezeru (vključno z najemom).	6
3.2. Drugo vprašanje - Morda veste max. velikost površine na Cerkniškem jezeru (vključno z najemom), ki ste jo nekoč obdelovali	6
3.3. Tretje vprašanje - Ali ste nekoč kosili zemljišča vsako leto?	7
3.4. Četrto vprašanje - Kolikšen delež površin ste uspeli obdelati vsako leto?	7
3.5. Peto vprašanje - Kdaj ste kosili?	8
3.6. Šesto vprašanje - Ste opazili kakšno razliko v rasti močvirskih rastlin, kadar zemljišč niste uspeli pokositi?	9
3.7. Sedmo vprašanje - Se vam zdi, da so bila zemljišča včasih bolj namočena kot sedaj? 9	
3.8. Osmo vprašanje - Kdaj ste dobili prve vlečne kose?	10
3.9. Deveto vprašanje - Se vam zdi, da je Cerkniško jezero v zadnjih 30ih letih bolj pokošeno, kot je bilo včasih?	11
3.10. Deseto vprašanje - Mislite, da kmetijski ukrepi spodbujajo vsakoletno košnjo?	12
3.11. Enajsto vprašanje - Ali uporabljate kakšen kmetijski ukrep (subvencijo)?	12
3.11.1. Prvo podvprašanje enajstega vprašanja – Katere?	13
3.11.2. Drugo podvprašanje enajstega vprašanja – Od kdaj?	14
3.12. Dvanajsto vprašanje – Zakaj ne uporabljate kmetijskih ukrepov?.....	14
3.13. Trinajsto vprašanje – Ste v jezeru tudi pasli?	14
Eden od intervjuvancev, ki ne pase je pripomnil, da je zainteresiran za pašo na Cerkniškem jezeru vendar ga pri tem ovira trenutno veljavna zakonodaja.	15
3.14. Štirinajsto vprašanje – Mislite, da se bo košnja in kmetovanje na Cerkniškem jezeru ohranilo ali se bo opustilo?	15
3.15. Petnajsto vprašanje – Ali se vam zdi pomembno, da bi se kmetovanje na Cerkniškem jezeru ohranilo?.....	16
3.16. Šestnajsto vprašanje – Kje vidite potencial kmetovanja na Cerkniškem jezeru	17
4. Zahvala.....	17

Kazalo slik

Slika 1: Površina v upravljanju	6
Slika 2: Trend upravljanja	7
Slika 3: Vsakoletna košnja	7
Slika 4: Povprečni vsakoletni delež pokošenosti zemljišč v upravljanju	8
Slika 5: Katerega meseca ste začeli kositi?	8
Slika 6: Opažanje razlik pri upravljanju, če zemljišče ni vsako leto pokošeno	9
Slika 7: Namočenost zemljišč nekoč in danes	10
Slika 8: Se vam zdi, da je Cerknjsko jezero v zadnjih 30ih letih bolj pokošeno, kot je bilo včasih?	11
Slika 9: Mislite, da kmetijski ukrepi spodbujajo vsakoletno košnjo?	12
Slika 10: Ali uporabljate kakšen kmetijski ukrep (subvencijo)?	13
Slika 11: Ukrepi, ki jih intervjuvanci uporabljajo?	13
Slika 12: Začetek uporabe kmetijskih ukrepov?	14
Slika 13: Paša na Cerknjskem jezeru	15
Slika 14: Opredelitev glede opustitve ali ohranitve kmetovanja na Cerknjskem jezeru	16
Slika 15: Ali je pomembno, da se kmetovanje na Cerknjskem jezeri nadaljuje?	16

1. Namen izvedbe intervjujev

Za potrebe analize stanja obstoječih praks gospodarjenja z vegetacijo Cerknškega jezera smo opravili 30 intervjujev z upravljalci in lastniki zemljišč na Cerknškem jezeru. Odgovori intervjuvancev bodo v pomoč pri oblikovanju novih kmetijsko-okolijskih ukrepov.

2. Način izvedbe intervjujev

V projektu smo se zavezali, da bomo opravili 30 intervjujev. Najprej je strokovna skupina pripravila nabor 16 vprašanj, ki se nanašajo bodisi na preteklo ali na trenutno upravljanje z zemljišči. Nato smo na podlagi informacij o aktualnem lastništvu zemljišč, opravljenih preteklih intervjujev in obiskov lastnikov zemljišč v okviru že zaključenega projekta LIFE Stržen, pripravili nabor skoraj 70-ih lastnikov zemljišč. Od večine lastnikov smo imeli le naslov prebivališča, zato smo jih obiskali brez predhodne najave, nekatere tudi večkrat npr., ker jih ni bilo doma ali pa niso imeli časa. Od tistih, ki smo uspeli pridobiti telefonsko številko smo se z njimi predhodno dogovorili za termin obiska. Dva lastnika sta intervju odklonila. Prvi intervju smo opravili 24. 4. 2024, zadnji 30. intervju pa smo opravili 9. 1. 2025.

2.1. Intervjuvanci in njihova struktura

Intervjuvanci prihajajo iz krajev:

- Cerknica,
- Gorenje Jezero,
- Grahovo,
- Iga vas,
- Laze pri Gorenjem Jezeru,
- Martinjak,
- Nadlesk,
- Otok,
- Padež,
- Postojna,
- Rakek,
- Studenec,
- Topol,
- Zelše,
- Žerovnica.

Njihova povprečna starost je 55 let. Najmlajši intervjuvanec je bil v času intervjujev star 23 let, najstarejši pa 85 let.

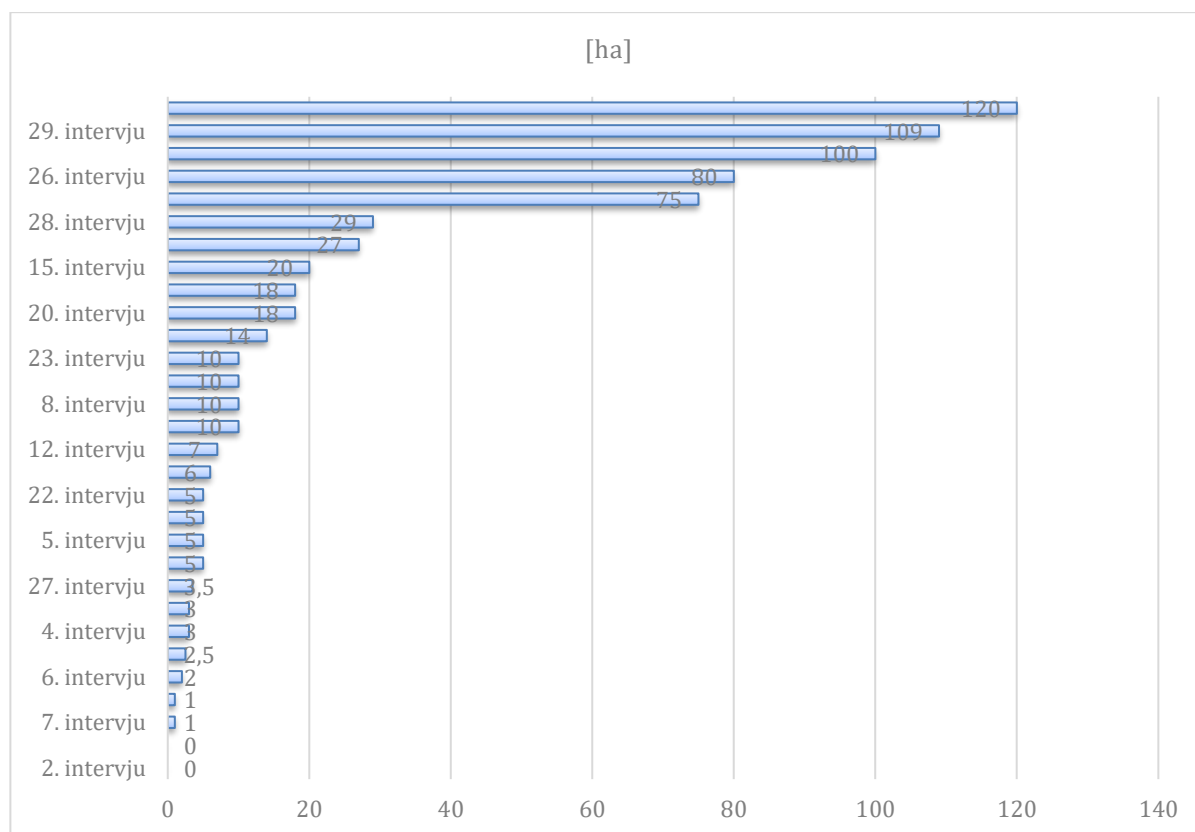
3. Rezultati in analiza intervjujev

Rezultate smo prikazali predvsem grafično ter jih tudi na kratko komentirali. Vprašalnik je bil sestavljen iz 16-ih vprašanj bodisi direktnega, indirektnega, odprtega ali zaprtega tipa. Največ vprašanj je bilo direktnega tipa. Pri vprašanjih odprtega tipa smo zapisali vse odgovore, nekateri odgovori so si bili zelo podobni zato smo jih zabeležili le enkrat.

Enajsto vprašanje je bilo sestavljeno tudi iz dveh podvprašanj. Tekom intervjujev se je izkazalo, da so intervjuvanci pri direktnih vprašanjih poleg odgovora podali tudi komentar, zato smo njihove komentarje tudi zabeležili. V primeru, da so bili njihovi komentarji zelo podobni, smo jih zabeležili le enkrat.

3.1. Prvo vprašanje - Približna velikost trenutne obdelovalne površine na Cerkniskem jezeru (vključno z najemom).

Povprečna velikost zemljišč na upravljalca je 23,3 ha. Dva upravljalca sta se pred kratkim odločila, da bosta opustila upravljanje, kot glavni razlog sta navedla starost. Štirje intervjuvanci so v zadnjih 15 letih postali novi upravljalci kar pomeni, da prej niso upravljali z zemljišči na Cerkniskem jezeru, bodisi ker niso bili lastniki oz. najemniki bodisi se s kmetijstvom niso ukvarjali. Pet oz. 17 % intervjuvancev ima v upravljanju več kot 70 ha površin, vsi ostali pa veliko manj. Večina ima v upravljanju med 1 in 20 ha.

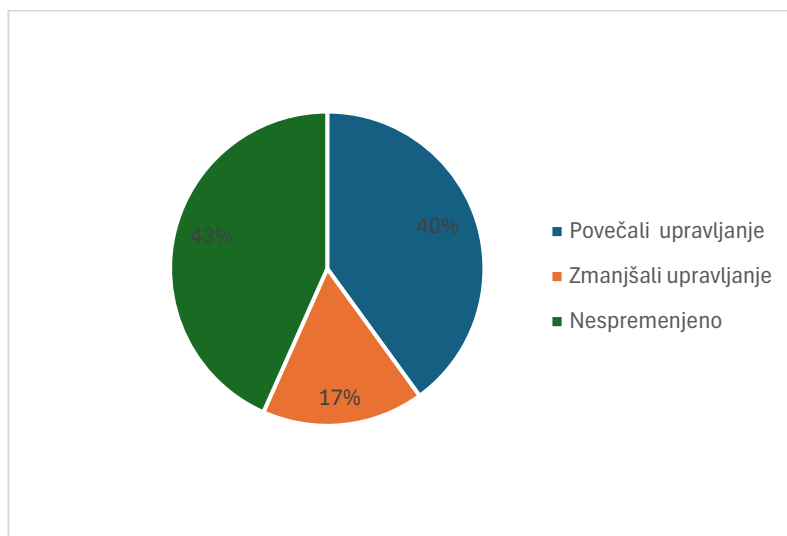

Slika 1: Površina v upravljanju

3.2. Drugo vprašanje - Morda veste max. velikost površine na Cerkniskem jezeru (vključno z najemom), ki ste jo nekoč obdelovali

Povprečna velikost zemljišč na upravljalca v preteklosti je bila 14,05 ha. Na podlagi primerjave upravljanja zemljišč med prvim in drugim vprašanjem (Slika 2) je razvidno,

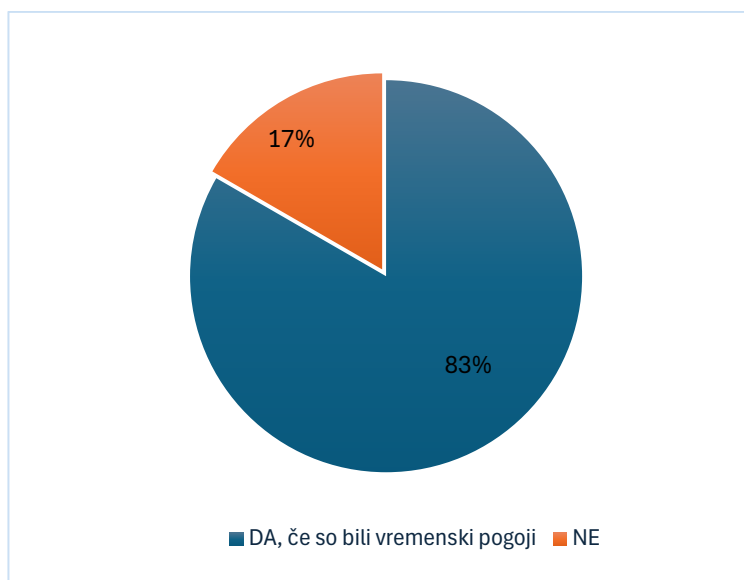
da se je 5 intervjuvancev (17%) odločilo, da zmanjšajo površino upravljanja zemljišč, 12 intervjuvancev (40%) je površino upravljanja povečalo, med tem ko 13 intervjuvancev (43%) površine obdelovalnih površin ni spreminjalo.

Slika 2: Trend upravljanja

3.3. Tretje vprašanje - Ali ste nekoč kosili zemljišča vsako leto?

Pri tretjem vprašanju nas je zanimalo ali so intervjuvanci zemljišča s katerimi so nekoč upravljali, tudi vsako leto pokosili. Kar 25 upravljalcev (83%) je zemljišča pokosilo vsako leto, če so bile vremenske in hidrometeorološke razmere ugodne.

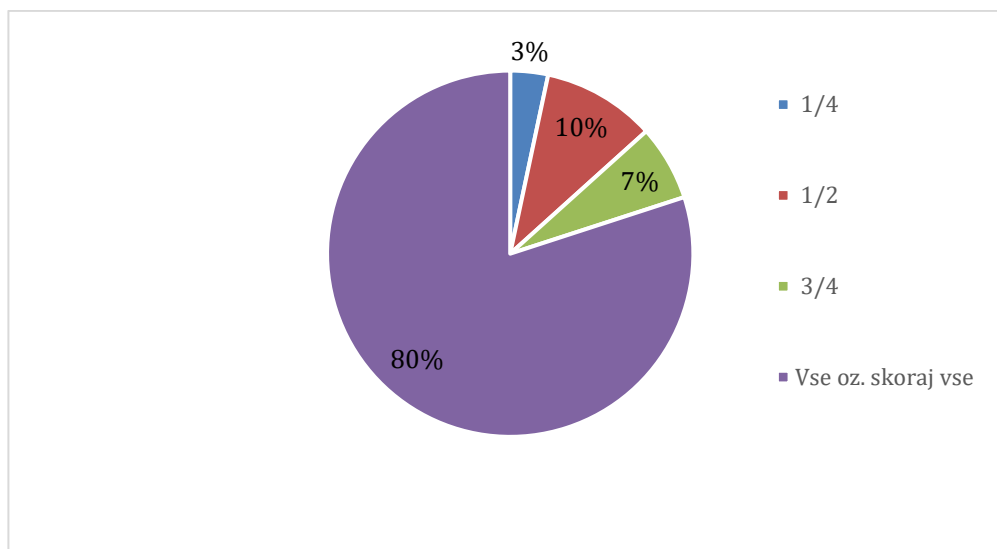

Slika 3: Vsakoletna košnja

3.4. Četrto vprašanje - Kolikšen delež površin ste uspeli obdelati vsako leto?

Pri četrtem vprašanju nas je zanimalo v kolikšnem deležu intervjuvanci vsako leto pokositi zemljišča, ki jih imajo v upravljanju. Kar 24 intervjuvancev (80 %) svoja

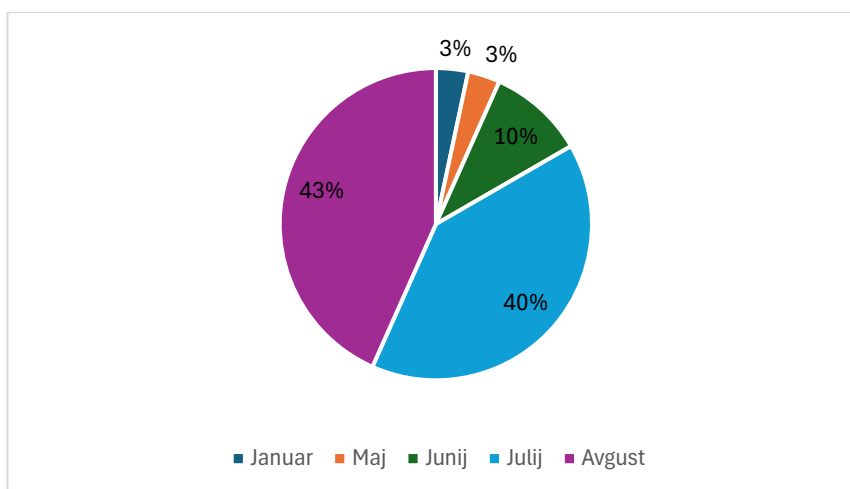
zemljišča pokosi vsako leto v celoti ali skoraj v celoti. Ostali pokosijo manj, predvsem zaradi namočenosti, ne potrebe po nastilju ali povpraševanju po njem.

Slika 4: Povprečni vsakoletni delež pokošenosti zemljišč v upravljanju

3.5. Peto vprašanje - Kdaj ste kosili?

Pri tem vprašanju nas je zanimalo katerega meseca so začeli s košnjo na jezeru. V januarju so začeli s košnjo samo pri enem intervjuvancu. Večina jih je pričelo s košnjo julija (40 %) ali avgusta (43 %). Pri enem od intervjuvancev pričnejo s košnjo junija ali julija in sicer na obrobju jezera, v avgustu ali septembra pa pokosijo preostali del zemljišč na jezeru ob pogoju, da so vremenske razmere to omogočijo. Intervjuvanka pri kateri so začeli s košnjo že januarja se spomni, da so januarja na roke kosili za potrebe nastilja ob pogoju da so tla zamrznila, v aprilu in maju pa so šli kositi oz. rezati mlado trsko s čolnom.

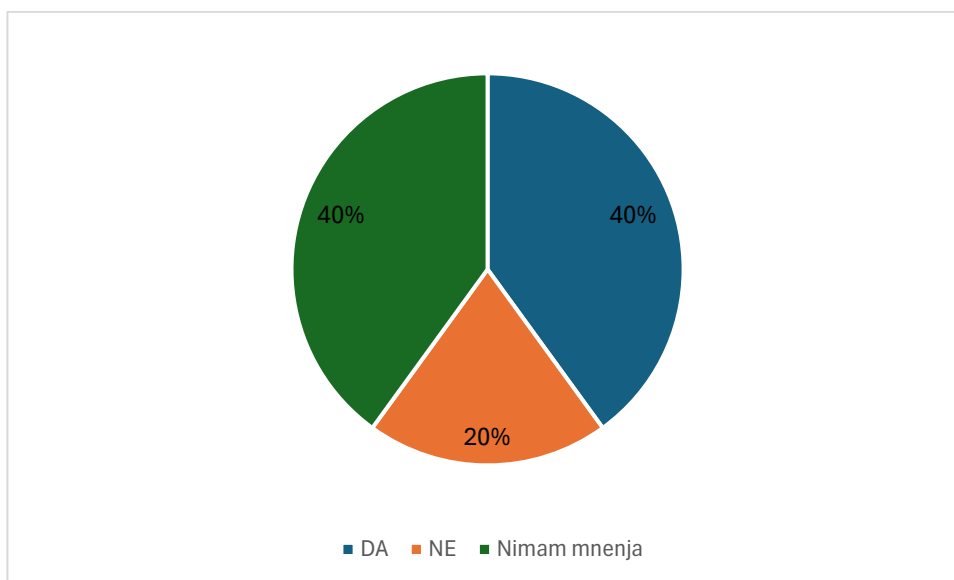

Slika 5: Katerega meseca ste začeli kositi?

3.6. Šesto vprašanje - Ste opazili kakšno razliko v rasti močvirskih rastlin, kadar zemljišč niste uspeli pokositi?

Pri tem vprašanju nas je zanimalo ali so intervjuvanci opazili kakšno razliko pri košnji na površinah in rastlinju, ki ga v preteklem letu niso uspeli pokositi. Pri tem vprašanju je 12 intervjuvancev (40 %) opazilo razliko. Enak delež intervjuvancev se pri tem vprašanju ni opredelilo, bodisi ker ne kosijo tako dolgo ali pa površine uspejo pokositi vsako leto in razlik ne morejo primerjati. Tisti, ki so razliko opazili, so povedali:

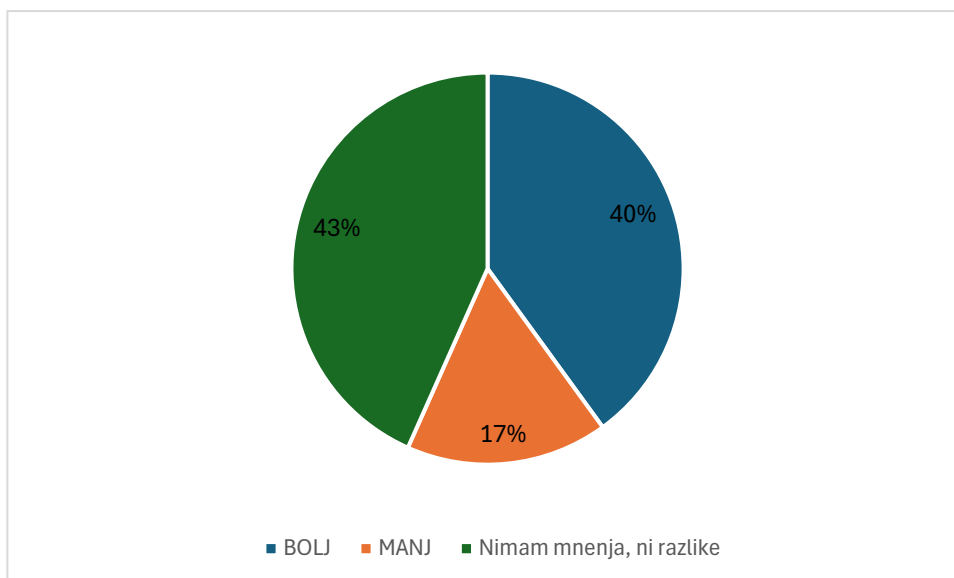
- travinje je slabše kvalitete,
- med košnjo se bolj praši,
- pokošena biomasa je primerna samo za nastil,
- bolj se praši, rastlinje je višje,
- več sarine, ki je slabše kvalitete.

Slika 6: Opažanje razlik pri upravljanju, če zemljišče ni vsako leto pokoseno

3.7. Sedmo vprašanje - Se vam zdi, da so bila zemljišča včasih bolj namočena kot sedaj?

Pri tem vprašanju nas je zanimalo ali intervjuvanci menijo, da so bila zemljišča nekoč bolj namočena kot so sedaj. Trinajst intervjuvancev (43 %) razlike ne opazi ali pa se do vprašanja niso znali opredeliti. Dvanajst intervjuvancev (40 %) je mnenja, da so bila zemljišča bolj namočena, pet intervjuvancev (17 %) je mnenja, da so bila zemljišča v preteklosti manj namočena.

Slika 7: Namočenost zemljišč nekoč in danes

Še nekaj opazk, ki so jih povedali intervjuvanci:

- namočenost zavisi od vremena in vodostaja, (to opazko so izrekli štirje intervjuvanci),
- ni razlike, so pa suše daljše,
- včasih je bilo jezero bolj namočeno, ker je bilo manj suš,
- po regulaciji Žerovniščice je sedaj bolj namočeno,
- jezero oz. tla se prej posušijo.

3.8. Osmo vprašanje - Kdaj ste dobili prve vlečne kose?

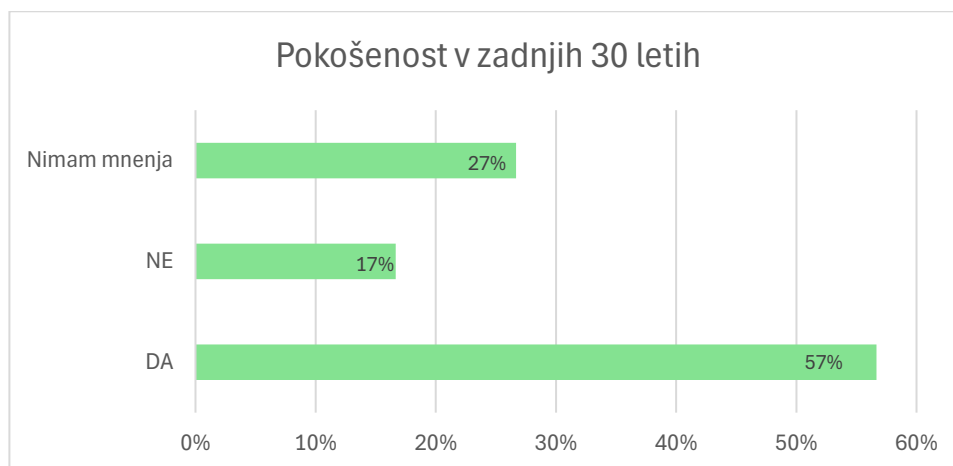
Pri osmem vprašanju nas je zanimalo ali se intervjuvanci morda spomnijo kdaj so začeli uporabljati vlečne kose, ki jih je vlekel konj ali vol. Mlajši intervjuvanci se tega ne spomnijo oz. sami tega niso uporabljali. Starejši intervjuvanci pa se tega spomnijo, nekateri še zelo dobro. Njihovi spomini so:

- nismo imeli, je pa bila vaška na Gor. Jezeru,
- imeli smo dve, ne vemo pa kdaj,
- bile sta dve vaški,
- po vojni smo jo sami kupili,
- nismo je imeli,
- leta 1965,
- imeli smo konjski obračalnik,
- leta 1950,
- leta 1950, kupili smo rabljeno iz Avstrije, 4m³ suhih dil je bila cena, plača je bila 1m³ suhih dil,
- uporabljali smo vaško,
- smo imeli, se ne spomnim kdaj sje prišla k hiši, je bila že pred menoj,
- smo jih uporabljali, vendar se ne spomnim kdaj smo jih dobili, sem bil še otrok,

- leta 1932. skupna last Gor. Jezera, kupili so jo po požaru kot pomoč za celotno vas,
- nismo uporabljali,
- prvo smo dobili 1934, drugo pa 1952,
- se ne spomnim, pradedek je uporabljal,
- pred letom 1960,
- 1955 (iz Snežnika - grajske),
- leta 1955,
- smo jih podedovali in smo jih imeli za okras.

3.9. Deveto vprašanje - Se vam zdi, da je Cerknško jezero v zadnjih 30ih letih bolj pokošeno, kot je bilo včasih?

Pri devetem vprašanju nas je zanimalo splošno mnenje intervjuvancev o obsegu pokošenosti zadnjih 30 let oz. po letu 1994. Sedemnajst intervjuvancev (57 %) je mnenja, da je jezero bolj pokošeno kot nekoč. Osem intervjuvancev (27 %) nima mnenja, pet intervjuvancev (17 %) meni da je jezero manj pokošeno. Pri tem vprašanju moramo izpostaviti, da nekateri intervjuvanci, ki so mnenja da je jezero bolj pokošeno, kosijo komaj zadnjih 10 -15 let zato verjetno nimajo občutka v kakšnem obsegu so bile pokošene površine Cerknškega jezera pred 20., 30. ali 40. leti saj se je med letom 1965 in 2005 intenzivnost košnje zmanjševati, po letu 2005 pa začela ponovno povečevati oz. pred 19. leti. Starejši intervjuvanci pa se še dobro spomnijo kako je bilo s košnjo na Cerknškem jezeru.

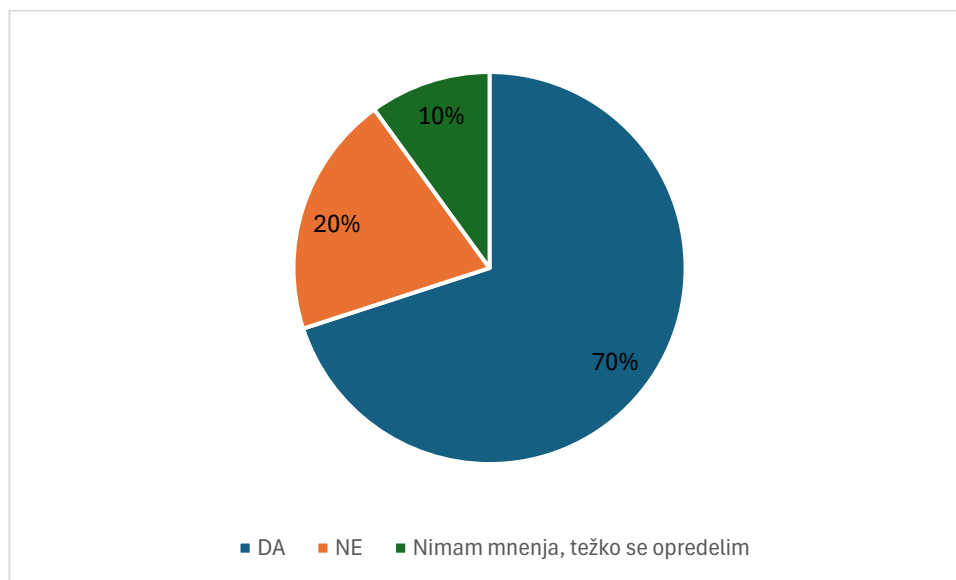

Slika 8: Se vam zdi, da je Cerknško jezero v zadnjih 30ih letih bolj pokošeno, kot je bilo včasih?

3.10. Deseto vprašanje - Mislite, da kmetijski ukrepi spodbujajo vsakoletno košnjo?

Pri desetem vprašanju nas je zanimalo mnenje intervjuvancev o kmetijskih spodbudah. Enaindvajset intervjuvancev (70 %) je bilo mnenja, da kmetijski ukrepi spodbujajo vsakoletno košnjo. Nekateri od njih so povedali tudi:

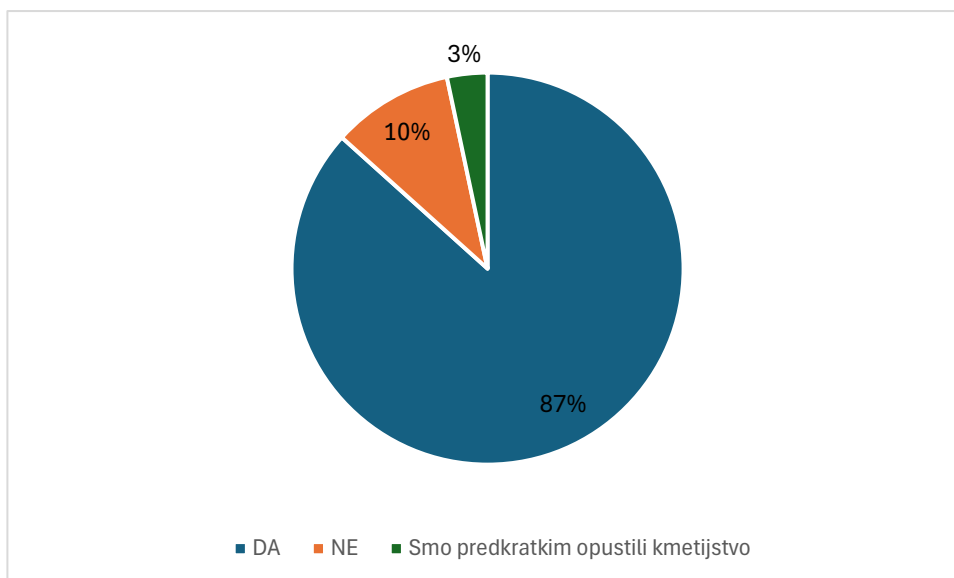
- kmetijska mehanizacija je boljša kot nekoč, zato je lažje vsako leto pokositi,
- poleg vsakoletne košnje, ukrepi vzpodbujajo tudi nepravilno košnjo,
- ukrepi trenutno spodbujajo vsako letno košnjo.

Slika 9: Mislite, da kmetijski ukrepi spodbujajo vsakoletno košnjo?

3.11. Enajsto vprašanje - Ali uporabljate kakšen kmetijski ukrep (subvencijo)?

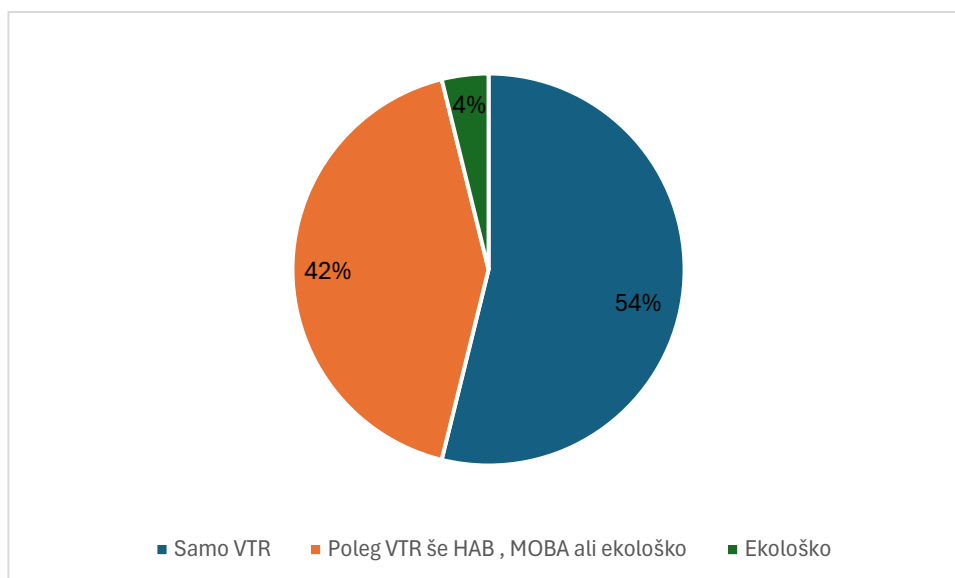
Pri enajstem vprašanju nas je zanimalo ali intervjuvanci za upravljanje z zemljišči na Cerknškem jezeru uporabljajo tudi kmetijske ukrepe. Eden od intervjuvancev je ukrepe uporabljal vendar je s kmetijsko dejavnostjo pred kratkim končal. Šestindvajset intervjuvancev (87 %) ukrepe uporabljajo, trije intervjuvanci (10 %) ukrepov ne uporablja.

Slika 10: Ali uporabljate kakšen kmetijski ukrep (subvencijo)?

3.11.1. Prvo podvprašanje enajstega vprašanja – Katere?

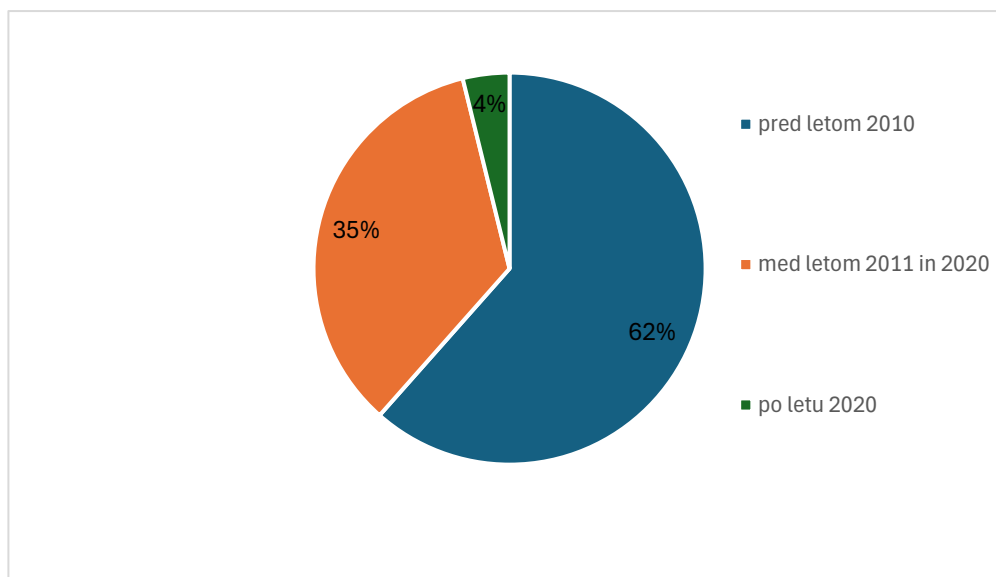
Pri enajstem vprašanju smo videli, da 26 intervjuvancev od 30-ih uporablja ukrepe. Pri tem prvem podvprašanju enajstega vprašanja nas je zanimalo katere kmetijske ukrepe oz. subvencije uporabljajo intervjuvanci na Cerknškem jezeru. Zanimala nas je predvsem uporaba ukrepov kot so VTR, HAB in MOBA ter ekološko kmetovanje. Od 26 intervjuvancev jih štirinajst (54 %) uporablja samo VTR, enajst intervjuvancev (42 %) uporablja poleg ukrepa VTR še druge ukrepe kot so HAB, MOBA ali ekološke.

Slika 11: Ukrepi, ki jih intervjuvanci uporabljajo?

3.11.2. Drugo podvprašanje enajstega vprašanja – Od kdaj?

Pri drugem podvprašanju enajstega vprašanja nas je zanimalo kdaj so intervjuvanci začeli uporabljati ukrepe. Pred letom 2010 je 16 intervjuvancev (62 %) od šestindvajsetih začelo uporabljati kmetijske ukrepe. Med letom 2011 in letom 2020 je devet (35 %) intervjuvancev začelo uporabljati ukrepe, po letu 2020 je z uporabo ukrepov začel en (4 %) intervjuvanec.

Slika 12: Začetek uporabe kmetijskih ukrepov?

3.12. Dvanajsto vprašanje – Zakaj ne uporabljate kmetijskih ukrepov?

Pri dvanajstem vprašanju nas je zanimalo zakaj intervjuvanci ne uporabljajo kmetijskih ukrepov. Intervjuvanci, ki kmetijskih ukrepov ne uporabljajo so bili štirje. Do tega podatka smo prišli pri enajstem vprašanju. Mnenja, ki so jih navedli štirje intervjuvanci so:

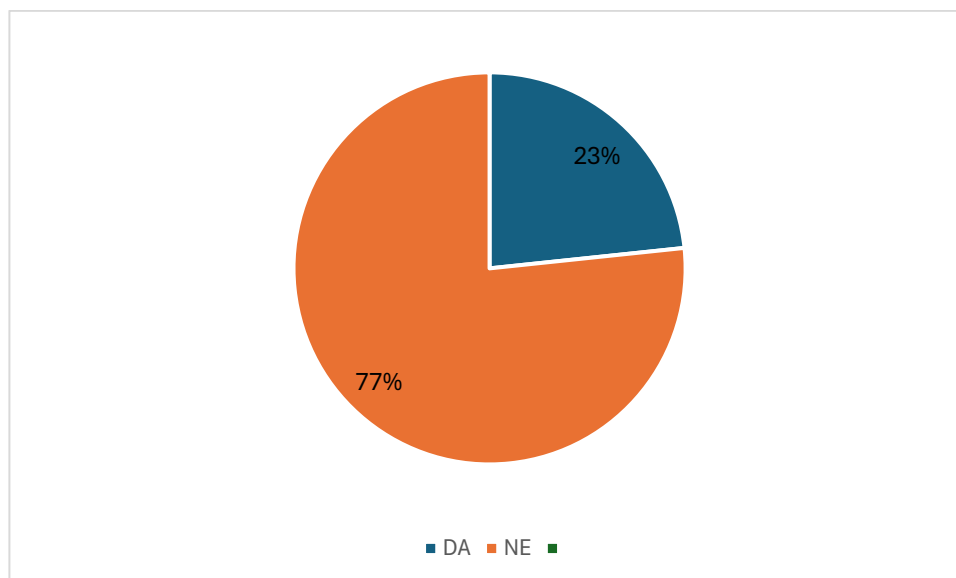
- nismo si upali zaradi vremenskih,
- zaradi obveze,
- ker so nam ovira,
- dodatna birokracija.

3.13. Trinajsto vprašanje – Ste v jezeru tudi pasli?

Pri trinajstem vprašanju nas je zanimalo ali so intervjuvanci na jezeru tudi pasli. Sedem intervjuvancev (23 %) je na jezeru paslo živino. Njihovi spomini im misli so:

- pasli smo do leta 1971,
- gorvodno od mostu pa do Cemuna se je vse paslo,
- pasli smo do Ples, že 40 let se ne pase več,
- pasli smo preden smo kosili.

Eden od intervjuvancev, ki ne pase je pripomnil, da je zainteresiran za pašo na Cerknškem jezeru vendar ga pri tem ovira trenutno veljavna zakonodaja.

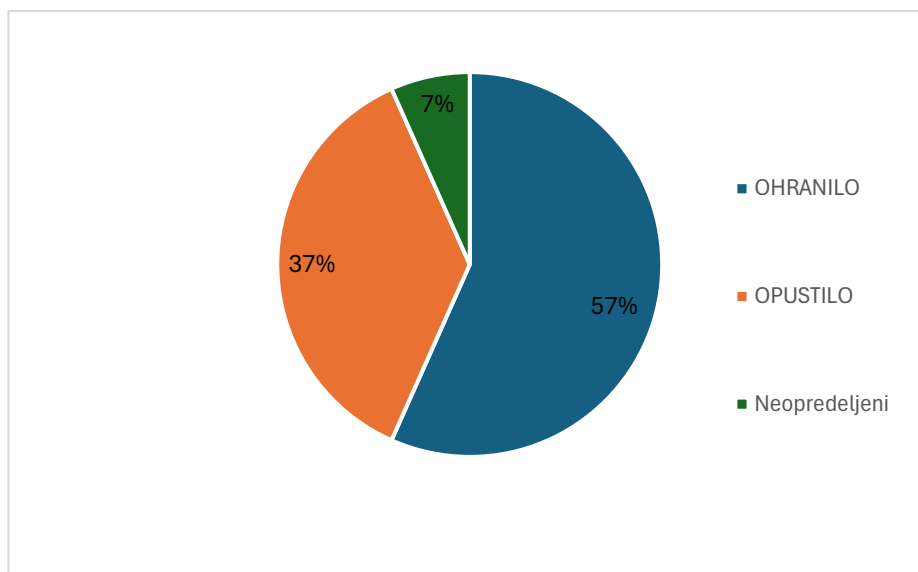

Slika 13: Paša na Cerknškem jezeru

3.14. Štirinajsto vprašanje – Mislite, da se bo košnja in kmetovanje na Cerknškem jezeru ohranilo ali se bo opustilo?

Pri štirinajstem vprašanju nas je zanimalo mnenje intervjuvancev glede obstoja kmetovanja na Cerknškem jezeru. Sedemnajst intervjuvancev (57 %) je menja, da se bo kmetovanje ohranilo, dva intervjuvanca (7 %) se glede tega vprašanja nista znala opredeliti. Opombe intervjuvancev tako opredeljenih kot neopredeljenih so bile še:

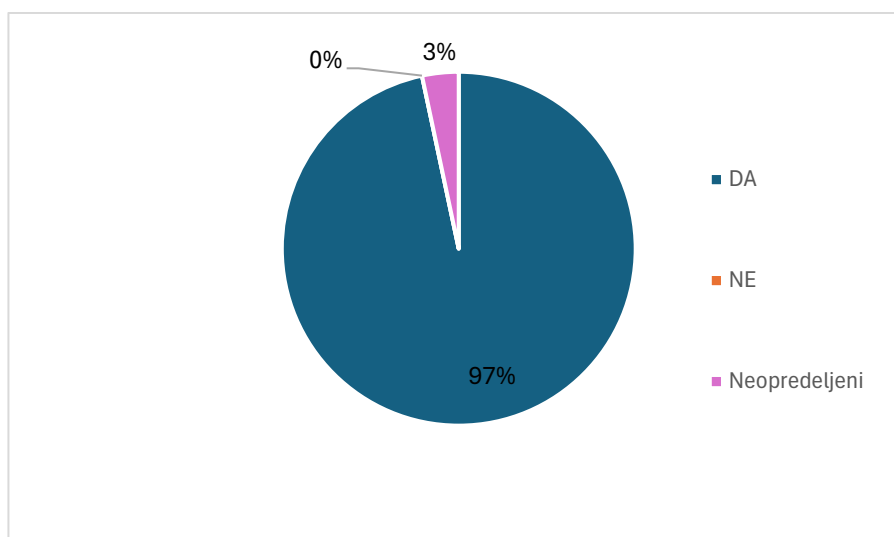
- kmetijstvo se bo ohranilo, če bo še živina,
- kmetijstvo se bo ohranilo če bo NRP kosil,
- se bo opustilo, če ne bo finančne podpore (kmetijske subvencije),
- se bo ohranilo na tistih zemljiščih, ki so dovolj velika.

Slika 14: Opredelitev glede opustitve ali ohranitve kmetovanja na Cerklješkem jezeru

3.15. Petnajsto vprašanje – Ali se vam zdi pomembno, da bi se kmetovanje na Cerklješkem jezeru ohranilo?

Pri petnajstem vprašanju nas je zanimalo mnenje intervjuvancev kako pomembno je za njih da se kmetovanje na jezeru ohrani. Za devetindvajset intervjuvancev (97 %) je pomembno, da bi se kmetovanje na Cerklješkem jezeru ohranilo. Nihče od intervjuvancev si ne želi, da bi se kmetovanje opustilo. En intervjuvanec (3 %) se glede vprašanja ni znal opredeliti.

Slika 15: Ali je pomembno, da se kmetovanje na Cerklješkem jezeru nadaljuje?

3.16. Šestnajsto vprašanje – Kje vidite potencial kmetovanja na Cerknškem jezeru

Pri šestnajstem vprašanju nas je zanimalo mnenje intervjuvancev o potencialu upravljanja z zemljišči na Cerknškem jezeru. Zanimala nas je njihova vizija. Misli in ideje, ki so jih izrazili so:

- energetska izraba (peleti),
- kurilna vrednost, čistilna naprava na obrobju trstičja,
- ni potenciala, slaba zemlja,
- suša bo povečala zanimanje za košnjo na jezeru,
- potrebno je očistiti potoke (naplavine, grmičevje),
- nadaljevanje košnje,
- ni potenciala,
- vsega po malem, tako kot sedaj vendar ne masovno,
- vsako letna košnja,
- predelava travinja,
- ohrani naj se ga v sedanjem stanju,
- tako kot danes,
- v živinoreji,
- potencial še vedno iščemo s lokalnimi kmeti, smo že veliko stvari probali,
- paša (obrobje jezera),
- odvisno od politike in prehranjevalnih navad (hrana je strateško orožje),
- v dodani vrednosti kravine,
- v skupnem sodelovanju,
- pogo zdovanje, hrast, jesen na površinah kjer je dober prirast,
- ohraniti ta trend naprej,
- ga ni potenciala,
- pašništvo, košnja, nasad topol,
- dodana prednost trenutni biomasi (peleti, kurivo, nastil,...),
- predelava biomase v druge produkte,
- košnja.

4. Zahvala

Hvala vsem tridesetim intervjuvancem, da so si vzeli čas ter delili svoje spomine, ideje, občutke ter znanje, ki so ga pridobili pri upravljanju zemljišč na Cerknškem jezeru. Imenski seznam intervjuvancev se nahaja v arhivu Notranjskega regijskega parka.